

Norges Veteranforbund
for Internasjonale Operasjoner

Statsministerens kontor
Utenriksdepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Forsvarsdepartementet
Finansdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Kommunal- og distriktsdepartementet

Gjenpart
Utenriks- og forsvarskomiteén
Finanskomiteén
Arbeids- og sosialkomiteén
Familie- og kulturkomiteén
Helse- og omsorgskomiteén
Kommunal- og forvaltningskomiteén

Vår ref
8. mars 2024/15/24/NVIO/BRD

Innspill til statsbudsjett 2025

Siden 2.verdenskrig har Norge hatt ca 100.000 menn og kvinner i utenlandsoperasjoner. I dag er det om lag 53.000 gjenlevende veteraner. Disse 53.000 veteranene har ca 500.000 pårørende som er berørt av at de har satt et politisk oppdrag foran seg selv og sin familie. For NVIO er det viktig at myndighetene ivaretar de som har blitt sendt ut av Stortinget til krigs- og konfliktområder på vegne av felleskapet.

Forskning

Afghanistan II-undersøkelsen trekker frem at ca 90 % av de som var med i undersøkelsen opplever at livet er like bra eller bedre etter tjenesten i Afghanistan. Mange av respondentene beskriver voldsomme opplevelser i tjenesten, men sier de har kommet styrket ut av dette. Dette understrekes også i VEFAM-undersøkelsen fra 2023 som sier at mange av veteranene opplever at deltagelsen i internasjonale operasjoner har bedret helsen deres.

www.nvio.no

Post: Postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo • Kontor: Bygning 60, Akershus Festning
Telefon 940 12 200 • E-post stiftelsen@nvio.no • Bankgiro 7058.31.07302 • Org.nr. 992 133 848

Det har vært forsket lite på post-traumatisk vekst i Norge innenfor veteraner fra internasjonale operasjoner, og resultater fra slik forskning kan overføres til andre yrkesgrupper og nødetater også. Hva er det som gjør at enkelte kommer styrket ut av voldsomme hendelser og hvordan kan kunnskap om dette nyttes i forhold til de som ikke kommer like positivt ut av hendelsene? Gitt dagens utenrikspolitiske situasjon med krigen i Ukraina er dette forskning som vil kunne komme blant annet Ukraina til gode.

I melding st. 15 (2019-2020), *Også vi når det blir krevet*, snakker man om veteranen som ressurs. Gjennom deltagelse i internasjonale operasjoner har veteraner opparbeidet seg kompetanse, utviklet seg som menneske og tilegnet seg erfaring fra krevende oppdrag med oppgaveløsning under tidspress i utfordrende situasjon. Hvorfor kommer de seg fortere ut i jobb og hva kan samfunnet lære av veteranen som ressurs?

Psykisk helse

Det er avgjørende å prioritere styrkingen av psykiske helsetjenester i det kommende statsbudsjettet. Afghanistan II-undersøkelsen påpeker at en betydelig andel av våre veteraner opplever psykiske helseplager etter endt tjeneste, hvorav 10,4% prosent av deltakerne i Afghanistan 2 undersøkelsen rapporterer om minst en psykisk helseplage. Spesielt bekymringsverdig er risikoen for psykiske helseplager blant de som forlater Forsvaret. Dette understreker behovet for å forbedre det nåværende behandlingstilbudet for de som opplever utfordringer med den psykiske helsen.

For å imøtekomme disse utfordringene er det nødvendig å øke ressursene til spesialiserte psykiske helsetjenester. Det er også viktig at det satses på kompetanseheving blant helsepersonell for å kunne håndtere og forstå veteranene sine psykiske helseplager.

Der det offentlige ikke klarer å tilby tilstrekkelig helsetjenester, må private institusjoner med kompetanse på veteraner sikres offentlige kontrakter. For NVIO er det viktig at Modum Bad, Vitalis Kragerø, Bolkesjø, og Vangseter med kompetanse og tilbud til våre veteraner får fortsette. Dette er institusjoner som veteraner har bygd seg opp tillitt til. Videre ønsker vi at det sikres tilstrekkelig med midler til lovpålagte tjenester ute i kommunene gjennom øremerkede midler. Dette vil sikre at det unngås situasjoner der kommunene nedprioriterer eller underfinansierer slike tjenester til andre formål. Der kommunen ikke kan tilby et tilstrekkelig tilbud av lovpålagte tjenester må statsforvalterne påse at dette følges opp.

Ukraina

Krigen i Ukraina kan produsere fem millioner veteraner, hver niende innbygger i landet. Samtidig synker tilliten blant ukrainske borgere til hvordan nasjonen tar seg av veteranene. Veteranarbeid har en fellesdimensjon, og NVIO mener denne kan utnyttes bedre av våre politikere. Det gjøres mye frivillig arbeid for Ukraina, men NVIO ønsker å invitere politikerne til å koordinere en større nasjonal dugnad innen støtte til det ukrainske veteranarbeidet. Veteranarbeidet i Norge har vært preget av å løpe etter utfordringene. Arbeidet må starte tidlig og regjeringen har en mulighet til å søke samarbeid med de frivillige organisasjonene. Med NVIOs nettverk, nasjonalt og nordisk, har vi gode forutsetninger for å støtte Ukraina med å bygge opp veteranarbeid.

Å få på plass rettigheter er et område vi alltid har hatt oppmerksomhet på. Videre at nasjonen anerkjenner innsatsen. Dette er et område som er avgjørende for å redusere utfordringer på sikt. Det området som kan jobbes i parallell med det offentlige, er kameratstøtte eller likepersonsarbeid, og her må vi inkludere familiene. Dette handler om å etablere selvhjelpsgrupper som et lavterskeltilbud for de som trenger litt støtte på veien.

Tilskuddsordningen

Tilskuddsordningen regulert gjennom *Forskrift om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet* og som støtter veteranorganisasjoner i deres interessepolitiske arbeid, kameratstøtte og aktiviteter for veteraner og deres familier må vurderes og tilpasses i tråd med endrede behov og utfordringer. De siste årene har det vært en generell lønns- og prisvekst som reduserer kjøpekraften fra et år til et annet. Dette er noe politikerne må ta hensyn til i revideringen av tilskuddsordningen i 2025. NVIO forventer at tilskuddsordningen blir justert i samsvar med de faktiske kostnadene veteranorganisasjonene står ovenfor. Dette vil sikre at veteranorganisasjonene har tilstrekkelige ressurser til å utføre sitt viktige arbeid.

Tiltaksplanen

NVIO har lenge jobbet for å få på plass en tiltaksplan som adresserer viktige behov innen veteransektoren. Planen ble lansert 5. mars 2024. Det er av stor betydning at statsbudsjettet for 2025 klargjør hvordan den økonomiske støtten til de ulike tiltakene blir organisert. Det er viktig at tiltaksplanen blir forpliktende når det gjelder de prioriteringer som følger av budsjettpolitikken. For NVIO er det viktig at tiltakene blir operasjonalisert for å imøtekomme behovene til våre veteraner på en effektiv og forpliktende måte. Vi vil i dette innspillet fokusere på midler til økning av kapasitet ved Forsvarets veteransenter på Bæreia, bygging av kompetanse i det offentlige hjelpeapparatet, at personell fra justissektoren og utenrikssektoren som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner får samme type oppfølging som personell fra forsvarssektoren.

NVIO har følgende krav til regjeringen i budsjettforhandlingene for 2025:

- Det øremerkes midler og utlyses forskningsprosjekt i regi av Helse- og omsorgsdepartementet som ser på posttraumatisk vekst etter traumatiske hendelser
- Det øremerkes midler og utlyses et forskningsprosjekt i regi av Arbeids- og inkluderingsdepartementet som ser på hvorfor en veteran kommer seg fortere ut i jobb og hva enkeltsamfunnet kan lære av veteranen som ressurs
- Det øremerkes midler i regi av Helse- og omsorgsdepartementet for å styrke kompetanseheving på blant helsepersonell
- Der det offentlige ikke klarer å tilby tilstrekkelig helsetjenester, må private institusjoner med kompetanse på behandling av veteraner sikres offentlige kontrakter
- Det øremerkes midler for å styrke spesialisthelsetjenesten innen rus og psykiatri
- Regjeringen søke samarbeid med frivillig organisasjoner for å støtte Ukraina med å bygge opp deres veteranarbeid
- Tilskuddsordningen for 2025 justeres i samsvar lønns- og prisveksten slik at kjøpekraften gjenvinnes

- Det øremerkes midler gjennom forsvarsbudsjettet for å øke kapasiteten ved Forsvarets veteransenter
- Det øremerkes midler gjennom Justis- og beredskapsdepartementets og Utenriksdepartementets budsjetter slik at personell fra etater under disse departementene som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner sikres en tilsvarende oppfølging som blir gitt personell fra forsvarssektoren.

Med hilsen

Bjørn Robert Dahl
generalsekretær